

Modernleşme Sürecindeki Türkiye’de Gençliğin Siyasal ve Sosyal Analizi

DOI: 10.26466/opus.649777

*

İkram Bağcı*

* Doktor adayı, Öğretim Görevlisi- Akdeniz Üniversitesi-Sosyal Bilimler M.Y.O

E-Posta: ikrambagci@akdeniz.edu.tr

ORCID: [0000-0002-7044-7022](https://orcid.org/0000-0002-7044-7022)

Öz

Bu makale, Modernleşme kuramı çerçevesince Türkiye’de gençler üzerinde yaşanan siyasal ve sosyal değişimleri belirlemek için geçmişten günümüze bazı nicel ve nitel gençlik çalışmalarını betimsel analiz yöntemiyle karşılaştırmalı olarak ele alınmasıyla düzenlenmiştir. Bu çalışmada Türkiye’de modernleşme süreci ile beraber muhafazakâr ve seküler ideolojilere sahip gençlerde yaşanan siyasal ve sosyal değişimin boyutları göz önüne koymaya çalışılmış, ilgili birçok nicel ve nitel çalışmaların verileri gençler arasında kutuplaşma ve bloklama kavramları üzerinden de değerlendirilmiştir. Sonuç olarak gençlerin modernleşme sürecinin Türkiye’deki etkisiyle siyasal ve sosyal hayatta değişime uğramalarının yanında geçmişe oranla birçok alanda yetişkinlerden farklılık arz ettikleri görülmüştür. Farklı düşüncelerdeki ve ideolojilerdeki gençlerin kutuplaşma anlamında belli bir ayrışma çizgisine sahip olmalarına rağmen bu ayrışma çizgisinin yetişkinlerde olduğu kadar sert ve keskin olmadığı ifade edilebilir. Bunun yanında ideolojik açıdan fark etmeksizin Türkiye’de yaşayan gençliğin demokrasiye olan inancı ve özgürlüğe olan düşkünlüğü her geçen zaman diliminde artış göstereceği düşünülmürken gençlerin düşünce özgürlüğü bağlamında birbirlerini büyük oranda ötekelleştirmedikleri görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gençlik, Modernleşme, Siyasal düşünce, Sosyal hayat

Political and Social Analysis of Youth in Turkey in Modernization Process

*

Abstract

This paper has been prepared by comparing some quantitative and qualitative Youth Studies from past to present with descriptive analysis in order to determine the political and social changes experienced on young people in Turkey within the framework of modernization theory. In this study, together with the modernization process in Turkey, conservative and secular ideologies in political and social change with young people about the work and consideration was put into the dimensions of many quantitative and qualitative studies among young people through the concepts of polarization and blocking the data that have been evaluated. As a result, it has been seen that young people are different from adults in many areas compared to the past, as well as changing in political and social life due to the impact of the modernization process in Turkey. Although young people of different opinions and ideologies have a certain degree of separation in the sense of polarization, this line of dissociation is not as hard and precise as it is in adults. In addition, while it is thought that the youth living in Turkey, regardless of ideological point of view, will increase their faith in democracy and their fondness for autonomy with each passing time period, it is observed that young people do not otherize each other in the context of their autonomy of thought.

Keywords: *Youth, Modernization, Political thought, Social life.*

Giriş

2. Dünya Savaşı sonrası ABD ve SSCB’nin yer aldığı zıt kutuplu dünyada yaşanan toplumsal, kültürel ve sosyolojik çatışmaların yanında askeri alandaki mücadele de dünyada kendini iyice hissettirirken Batı nezdinde ABD, Doğu nezdinde de SSCB, dünyanın geri kalan ülkelerini kendisi gibi olmaya ikna etmenin yollarını arıyorlardı. Her iki devlet kendine yakın olan veya olma ihtimali yüksek olan ülkelere yardımlar yaparken her iki kutbun diğer ülkelere örnek olması için kalkınma planları yaptıkları görülmektedir (Altun, 2000, s.123-132).

Savaş sonrası İngiltere, Almanya ve Fransa gibi ülkelerin geri planda kalması, ABD ve Rusya’nın dünya siyasetinde karşı karşıya gelip birçok açıdan mücadeleye girişmesine neden oldu. ABD’nin ekonomik kalkınma planlarının dünya genelinde Rusya’ya göre daha kabul görmesi zamanla dünyada modernleşme hususunda Batı’nın temsilcisi olarak ABD’nin bir süper güç olarak ortaya çıkmasına yol açtı (Altun, 2000, s. 132-135). Böylece dünya ülkelerine modernleşme alanında örnek olarak kendini takdim eden ABD, diğer dünya ülkelerinin birçok açıdan kendisine benzemesi için çoğu alanda çalışmalar başlattı ve birçok çalışmayı da maddi ve manevi açıdan desteklemeye başladı.

1950’lerden sonra kabul gören ve zaman zaman eleştirilen modernleşme teorisi demokrasiyle beraber, geleneksel toplumların zamanla rasyonalist bir çerçevede sanayileşmiş ve kapitalistleşmiş bir ulus devlet haline gelme sürecini ifade eder ve bu sürecin her ülkede benzer bir seyirde gerçekleşeceğini anlatır. Kuramın temsilcisi Seymour Martin Lipset’e göre demokratikleşme kapitalizmin bir sonucudur, ekonomik gelişme demokratikleşmeyle beraber bazı yenilikleri de yanında getirir. Bu yenilikler; varlıkla gelen zenginlik, eğitilmiş geniş bir orta sınıf, ilkel kimliklerin azaldığı bir ortam ve son olarak laiklik gibi unsurların daha güçlü olacağı kültürel açıdan değişen bir toplum gibi dört temel unsurdan oluşur. Lipset, bu değişimler içerisinde de en önemli unsur olarak orta sınıf faktörünü görür ve orta sınıfın zenginliğiyle beraber eğitim seviyesinin artmasını toplumda çatışmayı düşürecek önemli bir etken olarak değerlendirir (Sayarı, Dikici Bilgin, 2016, s.87-88).

Lipset’in yanında modernleşme kuramının önemli dört unsurundan bahseden bazı sosyologlar, modernleşmenin gerçekleşmesini ve gelişmesini genel anlamda bazı kıstaslara bağlamışlardır. Siyasi partiler ve parlamento, oy

kullanma, oy hakkı ve seçimler üzerinden demokratikleşmeye değinerek birinci unsur olarak **demokratik modernleşmeyi**, sekülerleşme ile beraber toplumsal alandaki zihniyetin değişimini belirterek ikinci unsur olarak **kültürel modernleşmeyi**, sanayileşme ve teknolojik faktörlerin kullanılmasının yanında ticaretin gelişmesi ile üçüncü unsur olarak **ekonomik modernleşmeyi**, son olarak ise geleneksellikten uzaklaşma, otoriteden ziyade özgürlüklere verilen önemi savunma, kentleşme ile okuma yazma oranındaki artış gibi faktörlerin etkin olduğu **toplumsal modernleşmeyi** belirtmişlerdir (Abercrombie, Hill, Turner, 1988, s.157-159). Bu gelişmeler eğer süreç içerisinde yaşanmakta ise modernleşmenin gerçekleşeceği kanaati zamanla sosyal bilimcilerin birçoğunda yer edinmiştir.

Modernleşme süreci; ekonomi alanında endüstrileşme, köylerden başlayıp kentlere doğru giden bir farklılaşma, bireysel ve eşit düşünce biçiminin etkinleşmesini kapsadığı gibi sosyal hayatı ve her alanda rasyonelleşmeyi ön plana koyan bir durumdur. Sosyal toplum projesi olarak bu durum sanayi ile birlikte artan kentleşme oranlarını, dinin ve büyüünün gerilemesini, eylem ve düşüncelerde akılcılaştırmanın yükselişini ve pek çok alanda da değişimleri içerir (Solmaz, 2011, s.35-37).

Parsons, modernleşme sürecini bazı aşamalarla belirtmiş, bu aşamaların içerisinde kilisenin ve toplumun sekülerleşmesini önemli bir faktör olarak belirtmiş, bunun yanında değerlerin de çoğulculaşmasını modernleşmenin önemli bir adımı olarak dile getirmiştir (Altun, 2000, s.158-159).

Modernleşmenin önemli bir adımı olarak sekülerleşmeyi gösteren çalışmaların genelinde toplumların her geçen gün modernleşme sürecinin etkisiyle sekülerleştikler iddia edilir. Tam tersi olarak modernleşmenin önemli bir unsuru olan sekülerleşmeye karşılık dünya genelinde inançların öneminin arttığını gösteren çalışmalar da mevcuttur.

Modernleşme ve sekülerleşme kuramcıları zamanla toplumsal alanda dinin etkisinin azalacağına dair verileri ve farklı çalışmalarını ortaya koysalar da son zamanlarda yapılan araştırmalar modernleşme sürecini yaşayan sanayileşmiş ülkelerde hala dinlerin belli bir yükseliş çizgisini koruduğunu göstermektedir. Örneğin 'Rasyonalizm ve İnanç kaybı' argümanını savunan Wilson'a göre modernleşme sekülerleşmeyi sekülerleşme de toplumda dinin öneminin azalmasına yol açan bir süreci gösterir. Fakat 1960'lardan itibaren modernleşme ve sekülerleşme kuramını savunan birçok sosyal bilimci son-

radan yeni gelişmeler ışığında dinin öneminin azalıp toplumsal hayatta etkisini kaybedeceği varsayımının yanlış olduğunu belirtmiştir (Küçükcan, 2005, s.109-113).

Modernleşmenin temelinde karşılaştırmalı bir durum söz konusudur. Bir yanda az gelişmiş ve genellikle geçmişe bağlı bir toplum varken diğer yanda sanayileşmiş veya endüstrileşmiş modern görünümlü bir toplum bulunmaktadır (Köker, 1993, s. 39-40). Bu çalışmada da Türkiye’de farklı ideolojilerde yer alan gençlerle ilgili nitel ve nicel çalışmaların betimsel analiz tekniği ile içeriği irdelenmiş ve süreç içinde yaşanan sosyal ve siyasal değişimler gençler üzerinden değerlendirilmiştir.

Modernleşme Sürecinin Gençlere Getirdiği Farklılık

Gençliğin sosyal bilimlerde ne olduğuna veya neyi ifade ettiğine yönelik tam anlamıyla yerleşmiş bir yargı olmamasının yanında gençlik üzerine sosyolojik anlamda ilk çalışmaları yapan H. Marcuse, P. Bourdieu ve François Dubet’in yaptığı üç farklı temel yaklaşımdan bahsetmek mümkündür. Bu yaklaşımlardan birincisi biyolojik yaklaşım, ikincisi sosyo-ekonomik yaklaşım ve üçüncüsü de sentezci yaklaşım olarak kendini gösterir. Gençliği belli bir yaş aralığında ele alan biyolojik yaklaşımın yanında gençliği sosyal ve ekonomik şartlar çerçevesince ele alan ikinci yaklaşıma karşılık son olarak gençlik dönemini hem tarihsel hem de sosyo-ekonomik ve toplumsal faktörlerle ele alan sentezci yaklaşım söz konudur (Vatandaş vd., 2016, s.10-11).

Modernleşme sürecinde Türkiye’de gençliğin hem siyasal hem de sosyal açıdan analizini konu edinen bu çalışma, yukarıdaki gençlik çalışmaları ile ilgili ortaya konan üç yaklaşım içinden daha çok sentezci yaklaşıma yakın durmaktadır. Modernleşmenin gençler üzerindeki etkilerini birçok açıdan ele alarak getirdiği farklılıkları günümüz Türkiye’sinde gözler önüne koymak gelecek açısından da önem arz etmektedir.

Çağdaşlık olarak modernlik, düşünceden yaşam biçimlerine kadar insanları etkilemiş, geleneklerin sıkıcı taraflarını bir kenara bırakarak insanların daha eğlenceli unsurlara yönelmesine sebep olmuştur. Ekonomiden siyasete, kültürden fiziksel olarak değişime kadar insanları etkileyen modernleşme, değer anlayışları, kutsallıklar, giyimler, mutfak kültürlerinin yanında yaşadıkları ortamlara kadar birçok alanda insanların yaşam biçimlerini etki-

lemiştir. Böylece bireylerin yaşamda kullandıkları objelerden alışveriş şekillerine, ihtiyaçlarından eğlenme ve haberleşme tarzlarına kadar birçok alanda bireylerde değişime sebep olan bir süreç kendini göstermiştir (Cereci, 2012, s.12-14).

Bireylere birçok açıdan yeni alışkanlıklar kazandıran modernleşme özellikle genç kuşaklar üzerinde egemen olmuş, eğlenceli ve farklı yaklaşımlarla gençlerin karşısına çıkarak gençler tarafından bir direnç göstermeksizin benimsenmesine yol açmıştır. Yemekler, lüks otomobil ve evler, gösterişli mekânlar ve giysiler, eğlenceli ortamlar, çeşitli haberleşme araçlarıyla gençlerin yaşamında farklı davranışların ve hayat tarzlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Cereci, 2012, s.6-17).

Türkiye’de tarihten günümüze kadar gelen farklı kutuplaşma ve ayrışma unsurları olmakla beraber bu durumun kimi zaman sosyal açıdan sorunları beraberinde getirdiği, siyasal, sosyal ve kültürel anlamda kutuplaşma ve ayrışmalara sebep olduğu görülmektedir. Bu durum fikir ve düşüncede tartışmalara sebep olurken demokrasinin önemli bir işlevini de beraberinde getirmiş sayılır. Bu açıdan bakıldığında Türkiye’de genel anlamda üç farklı kutuplaşma ve ayrışma şeklinin yaşandığını söylemek yanlış olmayacaktır. Laik-dindar, Sünni-Alevi ve Türk-Kürt gibi üç farklı ayrışma ve kutuplaşma şeklinin Türkiye’de kutuplaşma ve bloklaşma açısından etkinliğini koruduğunu söylemek mümkündür (Ünal, 2013, s.42-51).

Özellikle çok partili hayata geçişle beraber farklı yaşam tarzları ve kılık kıyafet vb. unsurlar üzerinden tartışmaların yaşandığı bir süreç kendini gösterirken modernleşme üzerinden yapılan çatışmalı araştırmaların yanında askeri müdahalelerin etkisi ile de Türkiye’de sağlıklı bir siyasal kültürün varlığında bahsetmek zorlaşmaktadır. DP lideri Menderes’in ‘İktidar olduk, ama muktedir olamadık’ sözü ile Türkiye’de o dönemden başlayan ve günümüze kadar devam eden siyasal kültürün bölündüğüne dair bir delil olarak kendini göstermektedir (Akın, 2016, s.279-282).

Cumhuriyet’in kuruluşundan itibaren Türkiye’de siyasal kültür ve kimlikler açısından yaşanan farklılaşmaların ve çatışmaların çoğu gençleri de belli bir oranda etkilemiş yaşanan olaylara tepki olarak dönemin koşulları çerçevesince gençlerde bir takım siyasi ve sosyal değişimlere neden olmuştur diyebiliriz.

Cumhuriyet’in kuruluşundan itibaren gençlerle ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında 1923-1950 yılları arasında genellikle yapılan çalışmaların konu

itibariyle gençlerin terbiyesi ve eğitimi ile beraber yeni kurulan rejimin hedeflerini gençlere benimsetmeye yönelik çalışmaların yoğunluk kazandığı görülmektedir (Yaman, 2013, s.117). Özellikle bu dönemde rejimine uygun ideal insan tipini anlatmaya yönelik çalışmaların etkisini koruduğu, köylerden şehirlere gelen ve yatılı okuyarak bürokratik sisteme dâhil olan nesillerin varlığından bahsedilebilir (Akın, 2013, s.278-279).

1950 ve 1980 arasında tek partili dönemden çok partili yaşama geçişin etkileri kendini gösterirken (Yaman, 2013, s.118) 1968-1980 yılları arasında öğrenci hareketlerinin yoğunluğunu ve üniversite gençliğinin sorunlarını ele alan çalışmalar görülmektedir. 1980 askeri darbesinden sonra gençlere yönelik çalışmalarda bir azalma görülürken 1990 ve 2000’li yıllar arasında gençlere yönelik yapılan çalışmaların liberalleştiği ve meslek edinimine yönelik yapılan çalışmaların ağırlığının arttığı söylenebilir (Yaman, 2013, s.120-121).

Tarihten günümüze kadar yapılan gençlik çalışmalarında süreç içerisindeki siyasi ve sosyal atmosfere göre çalışmaların niteliği değişirken bir araştırma (Çulha, 2018) gençlik hareketlerini askeri müdahaleler çerçevesince ele almış, 27 Mayıs ve 12 Mart askeri müdahalelerinin siyasal ve sosyal olaylara yönelik etkisini dile getirmiştir.

Öz, (2014, s.70-78) 1960 ve 1971 yılları arasında Demokrat Parti’nin gençliğe bakışı ve gençlik politikalarını ele alan çalışmasında Demokrat Parti’nin gençlere yönelik teşkilatlanmada yaşadığı sorunları ve 6-7 Eylül olayların gençliğe olan etkisini ele alırken 1980 ve 1990 arasındaki Türkiye’deki gençliğin kimlik politikalarını ele alan ve o dönemin siyasetini ve kültürünü resmetmek amacıyla yapılan bir çalışma da Can (2010) tarafından yapılmıştır.

Araştırma Soruları

- Modernleşme kuramı çerçevesince Türkiye’de gençliğin siyasal ve sosyal alanda yaşadığı değişimler var mıdır? Bu değişimler hangi alanlardadır?
- Türkiye’de farklı ideolojilerde olan gençlerin yaşanan modernleşme sürecinden etkilenme düzeyleri ne durumdadır?
- Türkiye’de farklı yaşam tarzları ve farklı ideolojilerde olan gençlerin muhafazakârlık ve sekülerlik kavramları üzerinden birbirlerine bakış açıları ve birbirlerine karşı algı durumları ne düzeydedir?

- Gençlerin modernleşme süreci ile Türkiye'ye, içinde yaşadığı topluma, yurt dışında yaşama isteğine ve demokrasiye karşı bakış açıları ne düzeydedir?

Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma tekniklerinden biri olan betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz verilerin sınıflandırılması ile beraber verilerin özetlenmesine ve sonuçların ulaşılmasına dayanan bir tekniktir. Elde edilen veriler belirlenen başlıklar içinde özet bir şekilde verilirken özetler hakkında yorumlar yapılabilir ve araştırma sorularına göre veriler sınıflandırılabilir. Betimsel analiz tekniğinde kaynaklarından alıntılar yapmak çalışmada güvenilirliği artıracak gibi verilerin okuyucuların anlayabileceği ve kullanabilecekleri bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Bu sebeple elde edilen verilerin düzenli bir sırada olması ve sınıflandırılması önem arz etmektedir (Çoşkun, Altunışık vd., 2015, s.323-324).

Bu çalışmada geçmişten günümüze nicel ve nitel anlamda bazı gençlik çalışmalarının betimsel analiz tekniği ile karşılaştırmalı olarak literatür taraması yapılmıştır. Yapılan çalışmaların özellikle saha sonuçları karşılaştırmalı olarak ele alınmış ve modernleşme sürecinin Türk gençlerinde siyasal ve sosyal alanda getirdiği değişimi gözler önüne koymuştur. Modernleşme süreci ile beraber gençlerin muhafazakârlık ideolojisinin yanında modernleşmenin önemli bir unsuru olan seküler yaşama dair bakış açılarındaki görüşleri, farklı yaşam tarzına sahip insanlarla bir arada bulunup bulunmamaya dair izlenimleri ele alınıp değerlendirilmiştir.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Analizi

Betimsel analiz tekniğinin kullanıldığı çalışmalarda yapılması gereken dört aşama bulunmaktadır. Çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve bulguların yorumlanması gibi aşamalar çalışma içerisinde bulunmakla beraber (Çoşkun, Altunışık vd., 2015, s. 324) birinci aşamada araştırma sorularından yola çıkarak kavramsal çerçeve oluşturulur ve verilerin hangi temalar altında düzenleneceği belirlenir. Sonrasında araştırmacı verileri okuyup düzenledikten sonra yapmak istediği doğrudan alıntılarla beraber elde ettiği bulguları ilişkilendirir, anlamlandırır ve

açıklar. Araştırmacı elde ettiği bulguları güçlendirmek adına neden sonuç ilişkisi kurmanın yanında farklı olgular üzerinden karşılaştırmalarda bulunabilir (Yıldırım, Şimşek, 2003, akt; Özdemir, 2010, s.336).

Bu çalışmada veri araçları olarak gençlikle ilgili çalışmalar literatür açısından tarandıktan sonra, kuramsal çerçeve oluşturulmuş ve veriler belli başlıklar altında sınıflandırılmıştır. Nicel ve nitel çalışmalarda elde edilen verilerden alıntılar, bilgiler ve yorumlar çalışma içinde karşılaştırmalı olarak kullanılmış ve Türkiye’de gençliğin modernleşme süreci içerisinde yaşadığı değişim ortaya konulmuştur.

Bulgular ve Yorumlar

İdeolojiler Açısından Türk Gençliği

Muhafazakârlık kavramının ana temalarını ele alan Heywood’a göre; Gelenek, beşerin eksikliği, otorite ve hiyerarşi, mülkiyet ve organik toplum kavramları muhafazakârlık ideolojisi açısından önemli görülen dört temel unsurdur. Bu kavramların bu ideoloji açısından bireyden ziyade topluma önem verdiğini, toplumun gelenek ve göreneklerinin önemli olduğunu, bu geleneklerin yeni nesillere aktarılması gerekliliği belirtilirken insanlar arasında belli bir oranda otorite ve hiyerarşinin olması gerektiği hususu da muhafazakârlık ideolojisi açısından önem arz etmektedir (Heywood, 2012, s.85-94).

Sekülerizm veya sekülerlik kavramının dünyevileşmeye evrilen bir süreç olarak görülmesinin yanında dindarlığın azalması, dinin dünya işleri üzerinden baskısının kalkması ile bilimselliğin ön plana koyulmasına benzeyen tanımları da bulunmaktadır (Özçelik, 2017, s.210).

Türkiye’de muhafazakârlık ve sekülerizm açısından gençlerle ilgi yapılan çalışmalara bakıldığında geleneksel, yani önceden duyulmuş bilindik verilere ulaşan çalışmaların yanında alışılmadık dışı karşılaşılan verilere sahip çalışmalarda görülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin bir kavram olarak muhafazakârlığın yanında toplum, aile, gelenek, din, otorite ve millet vb. kavramlara karşı bakış açılarının ele alındığı çalışmada (Bülbul, Sinan, 2010) bu kavramların gençler arasında belli bir oranda önemini koruduğunu bunun yanında gençlerin yeniliğe ve gelişmelere de açık olduğu dile getirilmiştir. Türkiye’de gençliğin muhafazakâr eğilimlerini ele alan başka bir çalışmada ise (Şahin, 2010) gençler

üzerinden Türkiye’de muhafazakâr eğilim düzeyi ortaya konmaya çalışılmıştır.

Muhafazakârlığın geleneksel anlamda değişimini ele alan Mollaer (2016, s.15-17), bu ideolojinin fetih anlayışı ile kapitalist girişimciliği bir araya getirdiğini kentsel dönüşüm markası adı altında belli bir toplumsal sınıfın çıkarları doğrultusunda şekillendiğini belirtir.

Asım ve Haluk karşılaştırması ile aslen muhafazakâr ve seküler kesimlerin karşılaştırmasını ele alan Mollaer (2016, s.53-55), M. Akif Ersoy’un Asım’ın neslinin Haluk’un neslinin karşısında parya olduğunu, zamanla bu durumun Necip Fazıl’ın ‘ideolocya örgüsü’ ile her fabrikanın bir minare bacasıyla nişanlı olma felsefesine evrildiğini ve TOKİ’nin yaptığı yapıtlarla bu nişanlılığın evlilikle bittiğini belirtir (Mollaer, 2016, s.148-149). Sonrasında ise süreç muhafazakârların alafranga semtlerine ve evlerinde taht yapılı koltukların olduğu evreye gelmiştir (Mollaer, 2016, s.44).

Mollaer’in eleştirel bakış açısına karşın AKP’nin muhafazakârlık anlayışının değişimden ve uzlaşmadan yana olduğunu belirten Fedayi ise (2004, s. 161), yaşanan değişimin radikal yollarla yapılmadığını belirtir. Müslümanların modern dünyada kendisini aslen Ak Parti iktidarı ile konumlandıklarını söyleyen Özbolat’ta (2016, s.17-28), kapitalizmin dini yaşamla örtüşebileceğini, İslami moda, İslami tatil kavramlarının ortaya çıktığını belirtirken dindar orta sınıfın geleneksel olarak dindarlık kavramından farklı ve değişik bir duruma geçtiğini belirtir.

Aksu Akçaoğlu (2018, s.43-45), muhafazakâr sınıfların beğenisi üzerinden dinen makbul olarak yaşam tarzlarını ele aldığı çalışmasında Ak Parti iktidarı ile piyasa ekonomisine karşı muhalefetliğin ortadan kaldırıldığını, modern hayata karşı katılığın esnetildiğini, modern yaşamın Kuran ve sünnetle uyum sağlayan şekillerine yönelik arayışların muhafazakâr kesimlerde görülmeye başladığını belirtir. Sonrasında lüks arabalarda ve lüks sitelerde başlayan yaşamların, kazanılan paraların faizsiz bankacılıkla değerlendirilmesini dile getiren Akçaoğlu, muhafazakâr gençlerin hayırseverlik anlayışına dikkat çeker (Akçaoğlu, 2018, s.81-89).

Muhafazakâr genç kuşaklar açısından önemli verileri paylaşan Akçaoğlu (2018, s.121-122), genç kuşakların evlerindeki süslemelerinden, kullandığı mobilyalardan ve izlediği dizilerden bahsederken gençlerin fit vücudu önemseydiğini belirtir.

Muhafazakârlık kavramının değişiminden bahseden çalışmaların yanında Türkiye’de sekülerleşmenin arttığını ifade eden birçok çalışma da bulunmaktadır. Türkiye’nin her geçen gün İslam başta olmak üzere diğer doğaüstü inançlardan uzaklaşıp sekülerleştiğini belirten Ertit, sekülerleşmeye getirdiği bakış açısı ile sadece dini inançlardan değil farklı halk inançlarının yanında astroloji vb. gibi doğaüstü inançlardan da uzaklaşmanın sekülerleşme çerçevesince değerlendirilmesi gerektiğini vurgular (2019, s.47-49).

Laikleşme ile sekülerleşme kavramlarının farklı olduğunu dile getiren Ertit (2016, s. 88), Nuray Mert’in muhafazakârların zenginleştikçe laikleştiğini söylemesine karşı çıkararak zenginleştikçe laikleşmenin değil, sekülerleşmenin olacağını belirterek her iki kavramın farklı anlamlarda kullanılmadığını benzer bazı çalışmalar üzerinden dile getirerek eleştirilerde bulunur.

Sekülerleşmenin kentleşme, bilimsellik ve kapitalizm üçgeninde gerçekleştiğini anlatan Ertit (2019, s.121), eğitim seviyesinin artması ile insanların doğaüstü unsurlara karşı başvurusunun azalacağını ve sonrasında sekülerleşmenin gerçekleşeceğini belirtirken sekülerleşmenin dinden uzaklaşma veya dinsizleşme anlamına gelemeyeceğini vurgular (2019, s. 219).

Konda Araştırma şirketinin 2018 yılında ‘Son 10 yılda gençlerde neler değişti?’ sorusu ile yaptığı bir araştırmada ise Volkan Ertit’in sekülerleşme teorisini destekleyen bir takım verilerin elde edildiği görülüyor. Kendini dindar-muhafazakâr olarak nitelendiren gençlerin oranı 2008’de %28 iken bu oranın 2018’de % 15’e düştüğü, 2008’de kendini dindar olarak nitelendiren % 55’lik bir oranda gençlik kitlesinin ise 2018’de % 51’e düştüğü görülüyor. Bunun yanında oruç tutanların oranında %77’den %65’e bir düşüş gözlemlenirken kendisini ateist olarak tanımlayanların oranının %1’den % 3, 3 yükseldiği belirtiliyor (Konda, 2018).

Tekin’in (2016, s.342-245), kaleme aldığı bildiri de ise gündelik hayatta her ne kadar sekülerleşme gözlemlenmiş olsa da toplumda tam anlamıyla bir sekülerleşme sürecinin olmadığını, futboldan eğlenceye, şarkılardan başlayarak coşkulu farklı organizasyonlara kadar insanların bazı ritüellerin ve inançların etkisinde olduğunu dile getiriyor. Bir ayın gibi yapılan moda defilelerinden manken olabilme adına bir tanrı-tanrıça gibi mitolojik bir beden isteminin arttığını belirten Tekin, sekülerleşme gözlemi altında aslen bazı unsurların dinselleştirildiğini veya inanç haline getirildiğini vurguluyor. Gençlere çalışmasının bir kısmında yer veren Batur (2015, s.571), Türkiye’de özellikle

son çeyrek asırdır her alanda sekülerleşmenin görüldüğünü belirtirken eğitim kurumlarını seküler bilgileri aktaran kurumlar olarak değerlendirmiş ve din merkezli eğitimle ahlaklı, dindar ve irfan sahibi bireylerin yerine seküler merkezli bir eğitimle fırsatları değerlendirebilen, donanımlı, kariyer sahibi bireylerin yetiştirildiğini belirtmiştir. Bunun yanında toplumda genel anlamda dinden uzaklaşmanın olduğunu ve her alanda sekülerleşmenin görüldüğünü söyleyerek, bu durumun fikir hayatından toplumsal ilişkilere kadar birçok yerde hissedildiğini belirtmiştir.

Hollanda özelinde seküler ve çokkültürlü bir toplumda Türk ve genç yetişkin kadınlarının dini sosyalleşmelerini ele alan Kaya'da (2016), özgürlük ilkesinin belirlendiği çokkültürlü bir toplumda Müslümanların birbirlerine bağlanmasını ve sosyalleşebilme düzeylerini inceleyerek sosyalleşmenin çokkültürlü toplumlarda rahat ve başarılı olduğunu vurgulamıştır.

Yeni muhafazakâr gençliğin kültürünü İzmir'de farklı üniversitelerdeki gençlerle görüşmeler yaparak ortaya koymaya çalışan başka bir çalışmada ise (Paker, 2017), Ak Parti iktidarı ile yeni muhafazakârlık anlayışına sahip bir neslin varlığının yanı sıra muhafazakârlığın gençler üzerinde somutlaşan bir yapıya sahip olduğu dile getirilmiştir.

Konya ili genelinde üniversite öğrencilerine yönelik yapılan diğer bir çalışmada ise Konya ilinde muhafazakârlık algısının düzeyi hususunda uygulamalı bir çalışma ile bazı veriler elde edilmiş ve muhafazakârlık algısını belirleyen faktörün siyasal kimlik olduğu vurgulanmıştır. Kimlik unsurunu belirleyen etmenlerin aile, din ve gelenek olduğu çalışmada belirtilirken Atatürkçü olduğunu söyleyen gençlerin muhafazakârlığı değişime karşı kapalılık olarak algıladığı, İslamcı olduğunu söyleyen gençlerin ise muhafazakârlık kavramını Atatürkçü gençlere göre daha olumlu bulduğu dile getirilmiştir (Akın, Aydemir, Nacar, 2013).

Türkiye'de Gençliğin Dine ve Eşcinselliğe Bakışı

Yapıcı'nın (2012, s.12), Modernleşme-Sekülerleşme sürecinde Türk Gençliğinde Dini Hayatın ele alındığı çalışmasında genel anlamda üniversite Gençliğinin %81,6 oranında Allah'a, %86 oranında da Kuran'a inandığını görüyoruz. Çalışmada üniversite gençliğinin ve diğer gençliğin verileri karşılaştırılmış ve bu karşılaştırma itibarıyla de üniversite gençliğinin %32,98, diğer

gençliğin ise %31,75 oranında düzenli namaz kıldıkları belirtilmiştir. Bu oranın üniversite gençliğine oranla düşük olmasının sebebi lise vb. okullarda gençliğin zorunlu saatlerde okulda olmalarıdır. Ramazan ayında düzenli olarak oruç tutanların oranı üniversite gençliğinde %76,61 iken diğer gençlerde bu oran %81,54 olarak görülmüştür.

Türk gençliğinin din ile barışık olduğunu belirten Yapıcı, gençliğin genel anlamda verilerini ele alırken düzenli namaz kılanlarının oranının %32,30, düzenli olarak Cuma namazına gidenlerin oranını %55,8, düzenli oruç tutanların oranını %73,53 verirken, sık sık dua ettiklerini söyleyen gençlerin oranını da % 66 olarak belirtmiştir (2012, s. 15).

Kımtır’ın (2014, s.250), Gençlerde din ve depresyon ilişkisini ele alan çalışmasında ise din ile depresyon arasında bir ilişkinin olmadığı daha çok gençlerin depresyona itilmesindeki sebeplerin sosyal, kültürel ve demografik unsurlara bağlı olduğu dile getirilmiştir.

Kendisini dindar olarak nitelendiren gençlerin %17,6’sı, İslamcı olarak nitelendiren gençlerin %17,8’i, Müslüman olarak nitelendirenlerin de %25,6’sı hiç namaz kılmamaktadır. Özellikle laiklik konusunda ise kendisini Müslüman, dindar veya İslamcı olarak nitelendiren gençlerin de dikkate değer bir oranda laiklik konusunu önemli bulduklarını ve gerekli gördüklerini söylemeleri önemlidir. Araştırmaya göre gençlerde dini açıdan en çok yapılan ibadetin oruç olduğu görülmektedir. Gençlerin %85’i oruç tutarken, %2,7’si hiç oruç tutmamıştır. Bunun yanında genel anlamda gençlerin %71’i laikliği din karşıtı olarak görmemekte %16’sı ise bu konuda kararsız kalmaktadır (Vatandaş vd., 2016, s.36-68).

Alptekin ve Yıldız’ın (2017, s.26), Üniversite eğitiminde başörtüsü alma davranışının analizini ele alan makalesinde baş örtüsünün dini bir yönünün olduğunu belirtmenin yanında meselenin arka planda durumun sosyal bir davranış olarak da yer aldığı ve başörtüsü takmanın gelecek adına pratik davranış olarak da görülebileceği vurgulanmıştır. Gençler üniversite eğitimi aşamasında sadece dini hususlar için değil gelecekte ideal bir evlilik, iş imkânı ve sosyalleşme gibi faktörlerden dolayı da başörtüsü takabilmektedir.

Aydoğan’ın (2017), ele aldığı makalede ise sekülerizm, kültür ve eğitim ilişkisi ortaya konmaya çalışılmış ve seküler eğitim sisteminin İslam ülkelerinde yaygınlaşması ile beraber aidiyet duygusu zayıf gençlerin yetişeceği dile getirilmiştir. Çalışmada Müslüman ülkelerin kendi kültürleriyle bağını

koparmaması için her ülkenin milli kültür temelinde eğitim sistemine ihtiyaç duyduğu söylenmiştir.

Bülbül ve Sinan'ın (2010, s.210), çalışmasında gençlerin %60,2'si eşcinselliğin veya farklı cinsel tercihlerin serbestçe yaşanmasından yana oldukları görülürken muhafazakâr olduğunu belirten gençlerin %72'sinin eşcinselliği onaylamadığı, muhafazakâr olmayanların da %67,2 oranında eşcinselliği onayladığı görülmektedir.

Gençlerin eşcinsellikle olan ilgili düşüncelerine bakıldığında genel anlamda %10-20 düzeyinde ferdi tercih kimseyi ilgilendirmez olarak görürlerken, %30-40 düzeylerinde onaylamadıklarını ama beni ilgilendirmez dedikleri görülmüştür. Kendini dindar olarak nitelendiren gençlerin eşcinsellik konusunda görüşüne bakıldığında %13,7'si bireyin kendi tercihi derken bu durum kendini İslamcı olarak gören gençlerde %13, kendini Müslüman olarak görenlerde de %16,6 oranında olduğu belirtilmiştir. Onaylamıyorum ama beni ilgilendirmez diyenlerin oranları ise dindar gençlerde %33,6, İslamcı gençlerde %32, Müslüman gençlerde de %34,6 olarak ortaya çıkmıştır (Vatandaş vd., 2016, s.46).

Gençlerde Kimlik ve Aidiyet

Gençlerin %57,6'sı aile, gelenek ve göreneklerin değerlere yön verdiğini kabul ederken üniversite gençliğinin yarısından fazlasının ise evrim teorisine inanmadığı görülmüştür (Bülbül, Sinan, 2010, s.211-213).

Gençlerin kendilerine uygun olarak gördükleri ilk beş kimlik ise sırasıyla, Müslüman (%43), İlerici (%31), Atatürkçü (%29), Laik (%23) ve İslamcı (%22) olarak kendini göstermiştir (Vatandaş vd., 2016, s.31).

Gençlere söylenen '**her ne varsa eski de var yenilikler bizi zorluyor**' ifadesine katılıp katılmadıkları sorulurken verdikleri cevaba baktığımızda %50,7'sinin bu ifadeyi doğru bulmadığı, %22,8'ininde kararsız kaldığı görülmüştür. Gelenekler bağlamında ele alınıp yorumlandığında '**geleneklere bağlı kalmak gericiliktir**' ifadesine ise gençlerin %70,6 oranında katılmadığı ve geleneklere bağlılığın gericilik olmadığı gençlerce belirtilmiştir. Gericilik kavramından 'değişim' kavramına geçildiğinde '**Nasıl olursa olsun değişime ayak uydurmak gerekir**' ifadesine ise gençlerin %58,6'sının katıldığı, %19,2'sinin kararsız kaldığı görülmektedir (Vatandaş vd., 2016. s.101).

‘Türkiye’yi bir arada tutan en önemli husus nedir?’ sorusuna gençlerin verdiği cevaplar %42-50 oranında vatan-toprak birliği, %22-28 oranında milliyet duygusu, üçüncü sırada da % 8-14’lük oranında da dini değerler cevabını verdikleri görülmüştür (Vatandaş vd., 2016, s.58).

2019 Yılıının temmuz ayında Optimar Şirketi’nin yaptığı genel araştırmaya baktığımızda ise Türk toplumunun kendini siyasal açıdan hangi kimlikle gördüğüne dair veriler ise şu şekilde dağılım göstermiştir. Atatürkçü kimlikte olduğunu belirtenler %25,2 ile birinci sırada iken %22,1 ile Milliyetçi, %11,3 ile demokrat, %9,7 oranında muhafazakâr, %7,8 ile dindar ve %4,5 oranında İslamcı olduklarını belirtmişlerdir (Optimar, 2019). Optimar’ın yaptığı araştırma her ne kadar genç-yetişkin ayırımına dayalı olmasa da Vatandaş ve arkadaşlarının 2016 yılında yaptığı çalışmada aidiyet duygusuna verilen cevaplardan farklılık arz etmekte ve dindar-muhafazakâr olduğunu belirten kişilerin oranında düşüşler görülmektedir.

Gençlik, Moda ve İnternet

Türkiye’de Muhafazakâr kadının modernleşmesini ve İslami moda dergilerindeki yeni muhafazakâr kadınların durumunu ele alan bir çalışmada (Balkanlıoğlu, 2014), alım ve tüketim kültürüne sahip olabilen orta ve üst sınıf muhafazakâr kadınların yaşam biçimleri ve modaya bakışı ‘Ala ve Aysha’ dergileri üzerinden analiz edilirken diğer bir çalışmada gençlere modanın önemi hakkında birtakım sorular sorulmuş bu doğrultuda ise bazı veriler elde edilmiştir. Gençlerin %11,3’ü modayı mutlaka takip ettiğini, %23’ü modayı tüketim kültürü olarak gördüğünü, %65,6 oranında ise gençlerin moda ile ilgili olduğunu ama bu ilginin tutku düzeyinde olmadığı belirtilmiştir (Vatandaş vd., 2016, s.116).

Gençlerin büyük oranda interneti kullandıkları görülürken %43’ünün interneti her gün sıklıkla kullandığı, hiç kullanmayanların oranının ise %4,7 olduğu görülmüştür. İnterneti kullanma amaçlarına yönelik bir soruda daha çok gençlerin sırasıyla haberleşme-mail, bilgi edinme-ödev ve üçüncü sırada da chatleşme-sohbet amacıyla kullandıkları görülmüştür (Vatandaş vd., 2016, s.167).

SETA Vakfı’nın 2012’de yaptığı araştırmaya baktığımızda gençlerin interneti kullanma sebepleri arasında %50, 6’sı eğlence amacıyla kullandıklarını belirtirken %36, 6’sı ise haberleşme amacıyla kullandıklarını dile getirmiştir.

Genel anlamda ise gençlerin %79,6'sı interneti kullandığını belirtmiştir (Çaha vd., 2018, s.34).

Sadece siyasal ve kültürel olayların ele alındığı gençlik çalışmalarının yanında sosyal anlamda dijital devrimin gençliğe olan etkisini ele alan bir tez çalışmasında da (Akbal, 2018), yeni iletişim araçlarının bireylere ve devlete sunduğu imkanlar tartışılmış ve 'dijital gençlik' olarak adlandırılan bir neslin varlığına dikkat çekilmiştir.

Türkiye'de Gençlerin Siyasete Bakışı ve Demokrasi Algısı

Üste'nin (2007, s.217-219), katılımcı, uzlaşmacı ve demokratik bir toplumun yanında hoşgörülü bir toplum için gençlerin siyaset bilimi adına bilgilendirilmesi gerektiğini vurgulayan ve gençlerin ülke yönetimlerini anlamasını konu edinen çalışmasında 'siyaset biliminin gerekliliğine inanmıyorum' ifadesine gençlerin %75,2'si 'katılmıyorum' cevabını verirken siyaset bilimi eğitimini gereksiz gören gençlerin oranı %12'de kalmıştır. Öğrencilerin %72'lik gibi büyük bir kesmi siyasetle ilgili olduklarını belirtirken %57 oranındaki kısmı da siyasal partiler hakkında bilgilerinin olmadıklarını belirtmiştir. Aynı çalışmada gençlerin demokrasiyi yaşam biçimi haline getirdiğini söyleyenlerin oranı %84'dür.

Diğer bir tez çalışmasında ise (Akın, 2009), gençlerin siyasal toplumsallaşma süreci, bu süreci etkileyen aile, arkadaş grupları, kitle iletişim araçları ve siyasal olaylar gibi farklı faktörler gençlere etki düzeyi açısından değerlendirilmiştir.

Bayram'ın (2017, s.907-909), gençlerin siyasete ve medyaya yaklaşımını ele alan çalışmasında gençlerin siyasete gözlemlenenden daha çok ilgili olduklarını ve özellikle 15 Temmuz sürecinde gençlerin deyimiyile kendilerini bilgilendirme açısından medyanın yetersiz kaldığını söylemiştir. Bunun yanında çalışmada gençlerin siyaset ve gündeme dair gelişmeleri geleneksel medyadan ziyade daha çok sosyal medya ve internet gazetelerinden takip ettiği belirtilmiştir.

Gençlerin merkezi ve yerel yönetimlere katılımının önemini koyan başka bir çalışmada ise (Özer, 2011), gençlerin yönetimlere katılımını teşvik edecek program ve yönlendirmelerin gerekliliğine vurgu yapılmıştır.

Gençler, demokrasiyi en iyi yönetim biçimi olarak görmekle beraber gençlerde demokrasiye inanan ve demokrasinin en iyi yönetim biçimi olduğunu

söyleyenlerin oranı %81,8 olarak ortaya çıkmıştır. Bu durum farklı siyasi görüşe ve farklı yaşam biçimine sahip gençler açısından değişkenlik arz etmektedir (Vatandaş vd., 2016, s.43).

Gençlerin siyasal katılımları ve siyasal anlamda karar verme mekanizmaları arasındaki ilişkiyi ele alan bir çalışmada (Küme, 2017), elde edilen bulgulara göre gençlerin gençlik çalışmaları çerçevesince bir araya gelmelerini sağlayan programların siyasal katılımlarını tetiklediği ve genç olmaktan kaynaklanan dezavantajlarının yapılan programlarla azaldığı görülmüştür.

Gençlerin siyasetle ilişkisini konu edinen diğer bir çalışmada ise (Çam, 2018) gençlerin siyaseti ve siyaset alanını algılama biçimleri, onların siyasal sosyalleşme ve siyasal katılım mecraları ele alınmıştır. Şenasan’ın (2018) tez çalışmasında da Pendik ve Kartal Belediyelerinin gençlere yönelik planladığı politikalarından yola çıkarak Ak parti ve CHP’nin ideolojik ve kültürel hamleleri ele alınmış ve karşılaştırmalarda bulunulmuştur.

Gençlerin genel anlamda çoğunun (%79,8) Türkiye’de ve Dünya’da toplumsal, ekonomik ve gündeme dair gelişmelere ilgi duydukları görülmüştür. Siyasi açıdan ülkenin genel gidişatını nasıl gördüklerine dair sorulan soruya ise gençlerin %51,4’nün siyasi gidişi olumlu, %48,6’ oranında ise gidişatın gençlerce olumsuz bulunduğu tespit edilmiştir. Türkiye’nin siyasi açıdan on yıl sonra durumunun nasıl olacağına dair sorulan soruya da benzer oranlarda cevap verdikleri görülmüştür. %51,7’si olumlu olacağını belirtirken %27,7’si on yıl sonra durumun olumsuz olacağını, %20,6 oranında gençlerin de bugünkü ile durumun aynı olacağını belirttikleri tespit edilmiştir (Vatandaş vd., 2016, s.127-131).

Türk Gençliğinin Suriyeli Göçmenlere Bakış Açısı

Gençlerin ebeveynlerinden ve toplumun genel anlamda bakış açısından etkilenme ihtimalini göz ardı etmemek adına yapılan bazı çalışmaların verilerine bakmakta fayda var diyebiliriz. Yapılan bir çalışmada (Erdoğan, 2016) Suriyeli göçmenlerin ülkelerine tekrar gönderilip gönderilmemesi hususu siyasi parti taraftarlarına sorulmuş ve elde edilen verilere göre Ak Partililerin %83,2’si, CHP’li vatandaşların %92,8’i, HDP’lilerin %75,9’u MHP’lilerin ise %88,9’u Suriyelilerin tekrar ülkelerine gönderilmesini istemiştir. Araştırmada genel anlamda ise katılımcıların %86,2’sinin Suriyelilerin tekrar gönderilmesini istedikleri görülmüştür.

Piar Araştırma Şirketi'nin 6-11 Temmuz 2019 tarihlerinde yaptığı diğer bir araştırmada ise ekonomiden sonra Türkiye'nin en önemli problemi olarak Suriyeliler meselesi olduğu ortaya çıkmıştır (T24). Yine bir araştırma çerçevesince Türkiye'de insanların artık mültecilerin kabul edilmesine karşı çıktığı ve Hindistan'dan sonra Türkiye'nin mülteci kabulünü en çok karşı çıkan ikinci sıradaki ülke olduğu belirlenmiştir (Özkök, Hürriyet, 2019).

Yapılan araştırmalarda genç denilebilecek derecede yaş aralığına sahip bireylerin varlığı gözlerden kaçmazken farklı yaşlarda bulunan çoğu bireyin Suriyeliler konusunda katı bir duruşu sergilediğini söylemek mümkündür. Günümüz itibarıyla de mevcut koşullar çerçevesince Suriyeli vatandaşların ülkemizde belli olmayan bir zaman dilimine kadar kalacağı görülürken bu insanların toplum genelinde ülkeye verdiği bazı olumsuzluklar dile getirilmekte, kamuoyunda sadece bunlar tartışılmakta ve gençlerde bu durumdan etkilenmektedir.

Bunun yanında Suriyeli vatandaşlara verilen tepkinin nedenlerinin başında ülkede tekstil, inşaat vb. alanlarda vasıfsız eleman ve işçi ihtiyacını çok daha ucuza karşılamış olmaları gelmektedir. Suriyeli bireylerin ülkemizde sebep olduğu olumsuzlukların yanında göz ardı edilen bazı olumlu hususlarında bulunduğu unutulmamalıdır. Vasıfsız eleman ve sermayesiz Suriyeli insanların yanında belli bir sermaye ile ülkemizde şirket kuran Suriyeli zenginlerde bulunmakta ve her geçen gün TOBB verilerine göre artan şirket sayıları da bu insanların ekonomik anlamda ülkemiz ekonomisine girdi sağladıkları da gözlerden kaçmamalıdır (Koyuncu, 2016, s.60-61).

Türkiye'de Gençler ve Kutuplaşma

Türkiye'de siyasal ve toplumsal anlamda kutuplaşmaların içerisinde seküler ve dini hayat tarzlarına bağlı olan ayrışmalar önemini korurken var olan kutuplaşmaların toplumda belli bir oranda karşılığının olduğunu ama bunun yanında yine belli bir oranda da karşılığının olmadığını, aslen 'hayali bir ötekileştirmenin' de varlığını görebiliyoruz (Ünal, 2013, s.17-20).

Türkiye'de özellikle son zamanlarda toplumsal anlamda kutuplaşmanın arttığına dair yapılan çalışmalar kendini göstermektedir. 2013 yılında yapılan bir araştırmada (Ünal, 2013), muhafazakâr ve dindar olduğunu söyleyen insanların %45,2 si, laik ve seküler olduğunu söyleyen insanların %72,4'ü tam anlamıyla kutuplaşmanın toplum nezdinde var olduğunu belirtmişlerdir.

Bunun yanına kısmen var olduğuna inananların sayısı da eklendiğinde kutuplaşma oranının ideolojik görüşe sahip taraflarca yaygın olarak var olduğuna inandıklarını söylemek mümkündür.

Diğer bir çalışmada ise (Bilgiç vd, 2014) siyasal partilerin yanında etnisite ve mezhepler açısından da ülkemizde kutuplaşmanın varlığına yönelik sosyal uzaklık mesafesini belirlemek amacıyla elde edilen verilerin de dikkate değer olduğunu söylemek gerekir. Kürt olmayanların Kürt olanlara yönelik sosyal mesafesinin, Türk olmayanların Türk olanlara yönelik sosyal mesafesinden daha fazla çıktığı görülürken, Sünni olmayanların Sünni olanlara yönelik sosyal mesafesi, Alevi olmayanların Alevi olanlara yönelik sosyal mesafesinden daha yüksek olduğu görülmüştür (Bilgiç vd., 2014, s.84).

Gençler açısından toplumsal anlamda kutuplaşmanın var olup olmadığına yönelik yapılan bir çalışmada ise (Lüküslü vd., s. 2019), gençlerin homojen bir arkadaş yapısına sahip olmadıkları görülürken farklı yaşam tarzları üzerinden gençlere sorulan sorulara verilen cevaplara bakıldığında kutuplaşmanın o kadar da derin olmadığı görülmektedir. Açık giyinen kadınlardan rahatsız olmayan Ak Partili gençlerin oranı %78 iken başı kapalı olan kadınlardan rahatsız olmayanların oranı CHP’ye oy veren gençlerde %95,7 olarak görülmüştür (Lüküslü vd., 2019, s.128).

Aynı çalışmada gençler arasında belirgin farkın yaşam tarzlarına müdahalenin olup olmadığı sorusuyla ortaya çıktığı görülmektedir. Ak Parti’ye oy veren gençlerin devlet veya toplum eliyle yaşam tarzlarına müdahalenin olmadığını söyleyenlerin oranı %73,3 iken CHP’ye oy veren gençlerde tam tersi olarak yaşam tarzlarına müdahale olduğuna inananların oranı %75,2 olarak görülmüştür (Lüküslü vd., 2019, s.142).

Araştırmada diğer önemli bir veri ise gençlerin sosyal medyada farklı görüşten insanların varlığına tahammül edip etmedikleri ile ilgili verilerdir. Seküler-laik gençlerin sosyal medyada farklı görüşte olan arkadaş veya akrabalarına koydukları engel muhafazakâr ve dindar gençlerin koyduğu engelden daha fazla olduğu görülmektedir (Lüküslü vd., 2019, s.122).

Evlilik ile ilgili genel anlamda farklı ideolojilere sahip insanların görüşlerine bakıldığında bu oranda da belli bir anlamda kutuplaşmanın olduğu söylenebilir. Muhafazakâr ve dindar insanların çocuklarını dini hassasiyeti olmayan insanlarla evlenmesine %82,2 oranında karşı çıktıkları görülürken seküler ve laik olduğunu belirten insanların ise %32,2 oranında dindar olanlarla evlenmesine karşı çıktıkları tespit edilmiştir (Ünal, 2013, s.183).

Diğer bir araştırmada ise siyasal partiler bazında farklı görüşlere sahip bireylere 'çocuklarınızın sizden farklı siyasal parti taraftarları ile arkadaşlık yapmasını ister misiniz?' sorusuna karşılık %68,4 oranında istemem yanıtını verdikleri görülmektedir (Erdoğan, 2016).

Evlilik ve arkadaşlık konusunda gençler arasında belli bir ayrışma düzeyi olsa da yukarıdaki yetişkinleri kapsayan çalışmalarda görüldüğü gibi gençler arasında bu ayrışmanın yetişkinler kadar keskin olduğu düşünülmemektedir. Gençlerde ise bu oranların bu kadar yüksek olduğu düşünülmesi de evlilik hususunda da belli bir ayrışmanın olduğunu söylemek mümkündür.

Gençler Yurt Dışında Yaşamak İstiyor Mu?

Genç nesillerin %39,2'si başka bir ülkede yaşamak isterken %44,4'ü başka bir ülkede yaşamayı istememekte, %16,4'ü de kararsız kalmaktadır. Dışarda yaşamak istenen ülkelerin ağırlıklı olarak Batılı ülkeler olduğu görülürken en çok yaşanılmak istenen ülke olarak 1. Sırada ABD bulunmakta, bu ülkeyi sırasıyla İngiltere, Fransa, Almanya ve İtalya izlemektedir (Vatandaş vd., 2016, s.142).

Yurt dışında yaşamak bazı gençlerde bir amaç kimi gençlerde ise bir farklılık duygusunun yanında bazı gençlerde de macera anlamında farklı gayelere dayanmaktadır diyebiliriz. Genel anlamda gençlerin %80,1'i yurt dışında yaşamak istemezken yurt dışında yaşamak isteyenlerin ise sırasıyla Almanya ve ABD'yi istedikleri görülmektedir. Yurt dışında yaşama isteğinin başında ise genellikle ekonomik nedenler ve özgürlük açısından bazı taleplerin olduğu görülmektedir (Lüküslü vd., 2019, s.107-108).

2017'de yurt dışına göçenlere baktığımızda 20-24 yaş aralığını oluşturanların oranı %14,4, 25-29 yaş aralığında olup da yurt dışına göç edenlerin oranı ise %15,5 olarak görülmüştür. TÜİK verilerine göre 2018 yılında 25-29 yaş aralığında olan ve yurt dışına göç edenlerin oranı %15,7 olarak bir önceki yıla göre az da olsa artış yaşandığı tespit edilmiştir. Genel anlamda yurt dışına göç edenlerin %30'nun 20-29 yaş aralığında olduğu görülürken belli bir oranda beyin göçünün olduğu ve göç edenlerin çoğunun göçe sebep olarak ifade özgürlüğünün yanında kariyer-meslek ve iş unsurunu saydıkları görülmektedir (Albayrak, Yeni Şafak, 2019).

Sonuç ve Tartışma

Türkiye’de yaşayan gençlerde modernleşme sürecinde dini, siyasi ve sosyal hayatta birtakım değişmelerin olduğu görülmektedir. Türkiye’de modernleşme sürecinde zenginleşen bir orta sınıfın varlığı kendini gösterirken bu durum muhafazakâr kesimlerin yeni yetişen nesillerinde gözle görülebilecek derecede yaşam farklılıklarına neden olmuştur. Muhafazakâr gençlerin belli bir oranda kapitalist ekonomiyle barışık bir yaşam biçimini benimsediği görülmektedir.

Türkiye’de gençler arasında genel anlamda sekülerleşme süreci yaşanırken bu durum kendini dindar-muhafazakâr olarak nitelendiren gençler arasında da gözlemlenmektedir. Dini ve geleneksel değerlere bağlılığın azaldığını söyleyebilmenin yanında dini ve geleneksel unsurlara sahip belli bir gençliğin mevcudiyetini de koruduğunu söyleyebilmek mümkündür. Gençlerin ideolojik açıdan fark etmeksizin büyük bir çoğunluğunun geleneklerin önemsiz olduğu görüşünü kabul etmediği ve yine büyük bir çoğunluğunun değişime açık olduğu görülmektedir.

Gençlerin eşcinselliğe bakışı kendini muhafazakâr olarak nitelendiren gençlerde onaylamama pozisyonunda iken kendini seküler olarak nitelendiren gençlerde daha çok eşcinselliği onaylama eğilimindedir. Genel anlamda ise gençlerin çoğunluğu beni ilgilendirmez görüşündedir.

Günümüz Türkiye’sinde gençlerin neredeyse hepsi interneti kullanırken yarısından fazlasının da moda ile ilgili olduğu görülmektedir. Gençlerin büyük bir çoğunluğu demokrasiyi en iyi yönetim biçimi olarak görürken yine birçoğunun gündem ve siyasete ilgili olduğu ama partiler hakkında yeterli bilgi sahibi olmadığı anlaşılmaktadır.

Ebeveynlerin ve çevrenin etkisi ile gençlerin yarısından fazlasının Suriyeli göçmenlerin ülkelerine tekrar dönmesini istediği görülmektedir.

Türkiye’de yetişkinler arasında var olan kutuplaşmanın ve ayrışmanın varlığı gençler arasında da bulunmaktadır. Fakat kutuplaşma oranlarının yetişkinlere oranla gençlerde daha düşük düzeylerde olduğu gözlemlenirken gençler arasında en büyük ayrışmanın yaşam tarzlarına müdahalenin olup olmadığı hususunda ortaya çıktığı görülmüştür. Muhafazakâr gençlerin çoğunluğu günümüzde devlet veya toplum eliyle yaşam tarzlarına yönelik bir müdahalenin olmadığını belirtirken seküler gençlerin çoğunluğu bir müdahalenin varlığını dile getirmiştir.

Gençlerin yarısına yakını yurt dışında yaşamaya olumlu bakarken gençler açısından yaşanmak istenen ülkelerin daha çok Batılı ülkeler olduğu tespit edilmiştir. Yurt dışında yaşamayı isteyen gençlerin gerekçeleri arasında meslek, kariyer veya iş imkânlarının yanında özgürlük kavramına dair çeşitli talepleri de dile getirdikleri görülmektedir.

Nüfusun belli bir çoğunluğu gençlerden oluşan ülkeler birçok açıdan avantaja sahip oldukları kadar belli açılardan da dezavantaja sahiptirler. Genç nüfusa sahip olan ülkeler için önemli olan husus, nüfus içindeki gençlerin eğitsel ve sosyal açıdan yetiştirilmesi ve buna yönelik bir devlet politikasının oluşturulmasıdır.

Türkiye dünya üzerinde genç nüfus oranına sahip olan önemli bir ülkedir. Sahip olduğu genç nüfus potansiyelinden Türkiye'nin yararlanabilmesi için özellikle sosyal alanda önemli düzenlemeler gerçekleştirmesi, mesleki açıdan gençlerin taleplerine daha çok karşılık verebilecek eğitim ve iş sahalarına yatırımların artırılması yerinde olacaktır. Türkiye açısından diğer önemli bir görev genç kuşakları yetiştiren ebeveynlere düşmektedir. Geçmişte yaşanan olayların ideolojik etkileri gençlerin birbirinden uzaklaşmasına ve kutuplaşmasına neden olacak şekilde kullanılmalı ve gençlerin bu doğrultuda yetişmesinin gelecekte hiç kimseye bir fayda vermeyeceği anlaşılmalıdır.

EXTENDED ABSTRACT

**Political and Social Analysis of Youth in Turkey in
Modernization Process**

*

İkram Bağcı
Akdeniz University

This paper has been prepared by comparing some quantitative and qualitative Youth Studies from past to present with descriptive analysis in order to determine the political and social changes experienced on young people in Turkey within the framework of modernization theory. In this study, together with the modernization process in Turkey, conservative and secular ideologies in political and social change with young people about the work and consideration was put into the dimensions of many quantitative and qualitative studies among young people through the concepts of polarization and blocking the data that have been evaluated. As a result, there have been some changes in religious, political and social life in the modernization process for young people living in Turkey. In Turkey, the existence of a middle class that has prospered during the modernization process has manifested itself, and this has caused significant differences in life for the newly grown generations of conservative groups. To a certain extent, conservative youth seem to have adopted a way of life reconciled with the capitalist economy.

While there is a general process of secularization among young people in Turkey, this is observed among young people who consider themselves religious-conservative. In addition to being able to say that adherence to religious and traditional values has decreased, it is possible to say that a certain youth with religious and traditional elements has maintained its existence. It is seen that a large majority of young people, regardless of their ideological point of view, do not accept the view that traditions are immaterial, and yet a large majority are open to change.

Young people's view of homosexuality tends to disapprove of young people who call themselves conservative, while young people who call themselves secular tend to approve of homosexuality more. In general, the majority of young people are of no interest to me.

In today's Turkey, almost all young people use the internet, while more than half are fashion-related. While the majority of young people see democracy as the best form of government, many are concerned with the agenda and politics, but do not know enough about the parties.

The polarization and segregation that exists among adults in Turkey is also present among young people. However, polarization rates were observed to be lower in young people than adults, and the greatest dissociation among young people was whether or not there was interference with their lifestyles. The majority of conservative youth stated that there is no intervention in their way of life by the state or society today, while the majority of secular youth expressed the existence of an intervention.

While nearly half of young people look positively at living abroad, it has been found that the countries that are most desirable for young people are Western countries. It is seen that young people who wish to live abroad have expressed various demands on the concept of freedom as well as their occupation, career or job opportunities.

Countries where a certain majority of the population is young have advantages in many ways as well as disadvantages in certain ways. For countries with young populations, it is important to educate the young people in the population in educational and social terms and to establish a state policy towards this.

Turkey is an important country in the world with a young population rate. In order for Turkey to benefit from the potential of its young population, it will be necessary to make important arrangements especially in the social sphere, and to increase investments in education and employment areas that can meet the demands of young people more professionally. Another important task for turkey falls to parents who raise younger generations. The ideological effects of the events of the past should not be used in such a way as to cause young people to drift apart and polarize, and it should be understood that the upbringing of young people in this direction will not benefit anyone in the future.

Kaynakça / References

Abercrombie, N., Hill, S., ve Bryan S. Turner. (2018). *Dictionary of sociology*. (2. Baskı), Londra:Penguin Books, (Orjinal yayın, 1988).

- Akbal, S. (2018). *Küreselleşen dünyada gençliğin politik katılım kültürü ve yeni iletişim teknolojileri: Dijital gençlik*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Akçaoğlu, A. (2018). *Zarif ve dinen makbul-muhafazakâr üst orta sınıf habitusu*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Akın, M., Aydemir M. ve Nacak, İ. (2013). Konya’nın muhafazakârlık algısı üzerine uygulamalı bir çalışma. *Muhafazakâr Düşünce*, 36, 145-167.
- Akın, M. (2009). *Siyasal toplumsallaşma sürecinde gençlik; Teorik ve uygulamalı bir çalışma*. Yayınlanmış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Akın, M. H. (2016). İki modernleşme arasında Türkiye’de siyasal kültür değişimi. *Toplumsal Değişim Sempozyumu*, 27-27 Mart 2016, İstanbul, 275-284.
- Albayrak, Ö. (Ağustos 16, 2019). Gençlerin göçü. *Yeni Şafak*, <https://www.yenisafak.com/yazarlar/ozlemalbayrak/genclerin-gocu-2052415> 2 Eylül 2019 tarihinde adresinden erişilmiştir.
- Alptekin, Y ve Yıldız, E. (2017). Üniversite eğitimi aşamasında başörtüsü alma (baş örtme) davranışının analizi: Dinsel sunum –seküler bağlam. *İmgelem Dergisi*, 1(1), 7-32.
- Altun, F. (2000). Modernleşme kuramı ve gelişme sorunu. *Divan; Disiplinler Arası Çalışmalar Dergisi*, 123-186.
- Altun, F. (2018). *Türkiye’de seküler ve inanç temelli sivil toplum kuruluşlarının “toplumsal fayda” yaklaşımı: Çağdaş yaşamı destekleme derneği ve Türkiye Gençlik Ve Eğitime Hizmet Vakfı örnekleri*. Yayınlanmış Doktora Tezi Marmara Üniversitesi Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Aydoğan, İ. (2017). Sekülerizm, kültür ve eğitim. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 1-8.
- Balkanlıoğlu, E. (2014). *Türkiye’de muhafazakâr kadın modernleşmesi ve islami moda dergilerindeki yeni muhafazakâr kadın*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Batur, B. (2015). Sekülerleşme Türkiye’de. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(38), 563- 572.
- Bayram, Y. (2017). Gençlerin siyaset gündemi konularına yaklaşımı ve medya kullanım alışkanlıklarının belirlenmesi: 15 Temmuz darbe girişimi örnek olayı. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(13), 887- 911.

- Bilgiç, M., S. Koydemir, F. S. ve Akyürek, S. (2014). Türkiye’de kimlikler arası kutuplaşmanın sosyal mesafe üzerinden ölçümü ve toplumsal güvenliğe etkisi. *Bilge Strateji*, 6(11), 163-205.
- Bülbül Ş, ve Sinan, M. (2010). Üniversite gençliğinin muhafazakâr tutumlar açısından incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 186-217.
- Can, I. (2010). *1980’lerin Türkiye’sinde gençlik: Kriz çocukları*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Cereci, S. (2012). Modernleşme sürecinde medyanın rolü: Yaklaşımların sınırlanması sorunu. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, 1(2), 7-27.
- Çaha, Ö., Köktaş, E., Çaylak, A., Önder, M., Akın, A., Kapu, H., Çaha, H. ve Doğaner, R. M., (2018). *TRA2 bölgesi. Gençlik araştırması*. Serhat Kalkınma Ajansı. Nisan, 2018.
- Çoşkun, R., Altunışık, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E., (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. (8. Baskı), Sakarya: Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesi, Sakarya Kitabevi.
- Çam, A. (2018). *Gençlik politik mi, apolitik mi? siyasetin değişen doğası: Üniversite gençliğinin siyaset algısı ve siyasal katılımı*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Çulha, S. (2018). *Türkiye’de 1960-1971 yılları arasında yaşanan gençlik hareketleri ve siyasal hayata etkileri*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Erdoğan, E. (2016). *Türkiye’de kutuplaşmanın boyutları araştırması*. <https://goc.bilgi.edu.tr/media/uploads/2018/02/05/bilgi-goc-merkezi-kutuplasmanin-boyutlari-2017-sunum.pdf> 1 Haziran 2019 tarihinde adresinden erişilmiştir.
- Ertit, V. (2019). *Sekülerleşme teorisi*. (1. Baskı), Ankara: Liberete Yayınları.
- Fedayi, Cemal. (2004). AKP’nin siyasal kimliği üzerine: Kimlik arkadan gelsin. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 1(1), 149-163.
- Kaya, K. (2016). *Çok kültürlü seküler toplumda Türk genç yetişkin kadımların dini sosyalleşmeleri: Amsterdam örneği*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kımtır, N. (2014). Gençlikte din ve depresyon: Üniversiteli gençler üzerinde ampirik bir araştırma. *EKEV Akademi Dergisi*, 18(60), 223- 260.
- Son 10 yılda gençlerde neler değişti? | Kendini ‘dindar muhafazakar’ olarak nitelendirenlerin sayısı yarıya düştü. (2018). *Konda Araştırma Merkezi*.

- <https://t24.com.tr/foto-haber/son-10-yilda-genclerde-neler-degisti-ken-dini-dindar-muhafazakar-olarak-nitelendirenlerin-sayisi-yariya-dustu,7448> 24 Temmuz 2019 tarihinde adresten erişilmiştir.
- Koyuncu, A. (2016). Suriyelilerin göçü ve gelecekteki toplumsallar ilişkiler. *Toplumsal Değişim Sempozyumu*. 25-27 Mart 2016, İstanbul, 53-68.
- Köker, L. (1993). *Laiklik kemalizm ve demokrasi*. (2. Baskı). İstanbul:İletişim Yayınları,
- Kuşçu, B. (2018). *Yerel yönetimler ve gençlik politikaları bağlamında:Kocaeli Büyükşehir Belediyesi örneği*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Küçükcan, T. (2005). Modernleşme ve sekülerleşme kuramları bağlamında din, toplumsal değişme ve islam dünyası. *İslam Araştırmaları Dergisi*, 13, 109-128.
- Küme, N. (2017). *Gençlik çalışmalarına katılım gençlerin siyasal katılımlarını etkiler mi?* Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Lüküslü, D., Uzun, B. ve Taşkın, Y. (2019). *Gençler konuşuyor; Gençlerin gözünden dindar- seküler eksenli kutuplaşma*. (1.Baskı), İstanbul:TÜSES Yayınları.
- Mollaer, F. (2016). *Tekno-muhafazakârlığın eleştirisi*. (1. Baskı), İstanbul:İletişim Yayınları.
- Paker, T. B. İ. (2017). *Yeni muhafazakâr gençlik kültürü: İzmir’deki üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma*. Yayınlanmış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Solmaz, B. (2011). Modernlik ve modernleşme kuramlarına yöneltilen eleştiriler. *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 32, 35-58.
- Sayarı, S. ve Dikici Bilgin., H. (2016). *Karşılaştırmalı siyaset, temel konular ve yaklaşımlar*. (4. Baskı), İstanbul İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Sencar, O. (2013). Üniversite gençliğinin profili- demokrasi algısı ve siyasete ilgi, *Metropoll Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi*, Temmuz.
- Şahin, K. (2010). *Türkiye’de gençliğin muhafazakâr eğilimleri*. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmış Doktora Tezi, Sakarya.
- Şenaslan, A. (2018). *İstanbul’un çeperinde gençlik politikaları: Parti teşkilatları, belediyeler ve gençliğin mobilizasyonu*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Siyasal Kimlik Olarak Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız? Sorusuna Muhafazakar Yanıtı Verenlerin Oranı Yüzde 9,7. (Temmuz 31, 2019). *Ngazete*. <http://www.ngazete.com/optimar-siyasal-kimlik-olarak-kendinizi-nasil-tanimlarsiniz-sorusuna-muhafazakar-yani-12564h.htm> 5 Ağustos 2019 tarihinde adresinden erişilmiştir.
- Öz, İ. (2014). *Demokrat Parti'nin gençlik politikaları ve gençlik teşkilatı (1946-1960)*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özbolat, A. (2016). Dindar orta sınıfta tüketim kültürü, bir dönüşümün hikayesi. *Toplumsal Değişim Sempozyumu*, 25-27 Mart 2016, İstanbul, 17-31.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Özer, Y.E. (2011). Gençlerin toplumsal yaşama katılımı ve yerel yönetimlerin rolü. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(1), 43-65.
- Özkök, E. (2019). 23 Haziran'da 9 gün sonra gelen bir dosya. *Hürriyet*. <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/ertugrul-ozkok/23-haziranda-9-gun-sonra-gelen-bir-dosya-41265568>
- Tekin, M. (2016). Yeni seküler ve dinsel formlar. *Toplumsal değişim sempozyumu*, 25-27 Mart 2016, İstanbul, 333-346.
- Tekin, M. (2012). Batı'da sekülerlik ve Türkiye müslümanlığının seküler içerimleri. *İnsan ve Toplum*, 2(4), 181-204.
- PİAR anketi: AKP'lilerin yüzde 33'ü merkez sağda yeni bir parti istiyor. (Temmuz 19, 2019). *T24*. <https://t24.com.tr/foto-haber/piar-dan-siyasi-gundem-arastirmasi-akp-lilerin-yuzde-33-u-merkez-sagda-yeni-bir-parti-istiyor.8276/3>
- Ünal, S. (2013). *Türkiye'de seküler ve dini hayat tarzlarına dayalı toplumsal ve siyasal kutuplaşmanın gündelik rutinler ve etkileşimler bağlamında sosyolojik analizi*. Yayınlanmış Doktora Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı. Aydın.
- Üste, R. (2007). Siyaset bilimi ve üniversite gençliği. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, 201-220.
- Vatandaş, C., Can, B., Aydın, M., Doğruer, M., Tekin, M., vd. (2016). Türkiye gençlik raporu; gençliğin özellikleri, sorunları, kimlikleri ve beklentileri. 2016-Mayıs. (SEKAM) *Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Araştırmalar Merkezi Özet Rapor*, İstanbul.

- Yapıcı, A. (2012). Modernleşme-sekülerleşme sürecinde Türk gençliğinde dinî hayat: Meta-analitik bir değerlendirme. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12(2), 1-40.
- Yaman, Ö, M. (2013). Türkiye’de gençlik sosyolojisi çalışmalarına dair bibliyografik bir değerlendirme. *Alternatif Politika*, 5(2), 114-138.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

- Bağcı, İ. (2020). Modernleşme sürecindeki Türkiye’de gençliğin siyasal ve sosyal analizi. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(22), 1511-1539. DOI: 10.26466/opus.649777